

ಜೇಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಜೇಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಇವರ ಆರೋಗ್ಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟಿತ್ತು. ೬-೮ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇವರನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮುಕ್ತ ಮಾಡಿತು. ಜಮಖಂಡಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಜಾ ಪರಿಷತ್ತು ಶ್ರೀ. ಬಾಳಾಸಾಹೇಬ ಖೇರ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದಾಗ ಮೈಯೊಳಗೆ ೧೦೩, ೧೦೪ ಡಿಗ್ರಿ ಜ್ವರ ಇದ್ದಾಗಲೂ ಪರಿಷತ್ತಿಗಾಗಿ ತಿರುಗಾಡಿ ದುಡಿದದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನ್ಯೂಮೋನಿಯಾ ಆಗಿ ಪರಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದರು! ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮೀಟಿಯನ್ನು ಅನಾಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದರು! ನನಗಂತೂ ಅವರು ಗುರುಗಳೂ ಹೌದು ಹಿರಿಯರೂ ಹೌದು ಮಿತ್ರರೂ ಹೌದು. ಇಂಥ ಆತೀಯ ಬಂಧುವಿನ ನಿಧನದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನು ದಿಬ್ಬಾಧನಾದೆ. ಜೇಲಿಗೆ ಜೇಲೇ ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು.

ಸಂಧಿ ಕಾಲದ ಸಂಗತಿಗಳು.

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ನಂತರ ಭೂಗತರಾಗಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೂ ಹೋರಾಟಗಾರರೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆದೇಶ ಕೊಟ್ಟರೂ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕಡೆತನಕ (ಅಂದರೆ ೧೯೪೬ ರಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್, ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳ ಬರುವ ತನಕ) ಭೂಗತರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದರು. ಅಂಥವರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶ್ರೀ. ಬಸವಣ್ಣ ಪ್ಲಾ ಸಾಣಿಕೊಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಕೊಲ್ಲಾಪೂರದ ಶ್ರೀ. ರತ್ನಪ್ಪಾ ಕುಂಬಾರ ಅವರು ಪ್ರಮುಖರು. ರತ್ನಪ್ಪಾ ಕುಂಬಾರರಂತೂ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಬಂದು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ವಿಲೀನವಾಗುವವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಉದ್ದೇಶವೇನಿತ್ತೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಭೂಗತ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸಕ್ರಿಯ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀ. ಶಂಕರರಾವ ಗ್ರಾಮೋಪಾಧ್ಯೆ ಹಾಗೂ ವಿಷ್ಣು ನೀಲಕಂಠ ಪುರಾಣಿಕ ಇವರ ಬಂಧನ ಕಡೆತನಕ ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀ. ಪುರಾಣಿಕರು ಶ್ರೀ. ಜಯದೇವ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅವರ ಬಂಧನ ಆಗುವವರೆಗೆ ಗುಪ್ತ ಸಂಘಟನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ. ಗ್ರಾಮೋಪಾಧ್ಯೆ ಅವರು ಶ್ರೀ. ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿಯವರ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ. ವಡವಿ ಮಾಸ್ತರರು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವರ ಊಟ ಉಪಚಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರದ ನಿರ್ವಹಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಒಳ್ಳೇ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಹೊಲಿಗೆಯ ಅಂಗಡಿಯೆಂದರೆ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶ ಕಳಿಸುವ ಗುಪ್ತ ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಯೇ ಆಗಿತ್ತು.

೧೯೪೪ ರ ಉತ್ತರಾರ್ಧ ಹಾಗೂ ೧೯೪೫ ರ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಹುತರ ಎಲ್ಲ ಮುಖಂಡರ ಹಾಗೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಬಿಡುಗಡೆ ಆಯಿತು. ಶ್ರೀ. ಅಣ್ಣಿ ಗುರೂಜಿ, ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತ್, ಚನ್ನಪ್ಪ ವಾಲಿ, ವೆಂಕರಡ್ಡಿ ಹೂಲಿ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು

ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಇನ್ನೂ ಬಂಧನದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದರು. ಕೆಲವು ಹೋರಾಟಗಾರರ ಮೇಲಿನ ಖೆಟ್ಟೆಗಳು ಇನ್ನೂ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮೀಟಿಗಳು ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳು ಚಟುವಟಿಗೆ ನಡೆಯಿಸುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅನ್ಯ ಧಾನ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನದಾಗಿದ್ದರಿಂದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ. ಮೀನೂ ಮಸಾನಿ, ಕೆ. ಎಮ್. ಮುನಸಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಜನತಾ ಧಾನ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಾಖೆಯಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಜನತಾ ಧಾನ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿತು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಬರಲು ಅದೊಂದು ಸಂಘಟನೆ ಆಯಿತು. ಆಗ ಶ್ರೀ. ಎಮ್. ಪಿ. ಪಾಟೀಲರ ಹೊರತು ಯಾವ ಮುಖಂಡರೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಸಂಪರ್ಕ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಜನತಾ ಧಾನ್ಯ ಸಮಿತಿಯ ಕೆಲಸವಾಗಲಿ, ರಾಜಕೀಯ ಸಂತ್ರಸ್ತರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವಾಗಲಿ, ಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನ ಕಾಯ್ದೆಬದ್ಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಜಾಪೂರದ ಶ್ರೀ. ಅಂಬಲಿಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೪೫ ರಲ್ಲಿ ಕೂಡಿತು, ಮತ್ತು ಶ್ರೀ. ಅಂಬಲಿಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿಯೇ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಸಭೆ' ಎಂಬ ಸಂಘಟನೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಶ್ರೀ ದ. ಲ. ಅಧ್ಯಾಪಕ, ಜಯದೇವ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮೊದಲಾದವರು ಈ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನ ನಿತ್ಯದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸುರು ಆದವು.

೧೯೪೬ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳಗಳು ರಚಿತವಾದವು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮೀಟಿಗಳ ಮೇಲಿನ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು ರದ್ದಾಗಿ ಅವು ಎಂದಿನಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡ ತೊಡಗಿದವು. ಮುಂದೆ ಒಂದೇ ವರುಷದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿದರು. ದೇಶವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಯಿತು.

